

Supplementärartikel 1:

Apollos av Alexandria och det tidiga kristna apostolatet

Av Earl Doherty

"Apostlar" i tidig kristendom

Pusselbitar som Paulus presenterar för oss i sina brev är hur den apostoliska rörelse såg ut, som han var en del av. Om den traditionella bilden av kristendomens ursprung är den rätta, så kunde vi vänta oss att finna ett system av missionerande predikanter, som skulle kunna spåras tillbaka till den grupp i Jerusalem, som i evangelierna är kända som "de tolv". Figurer som Petrus och Johannes, som stått i kontakt med Mästaren själv på jorden och var tillsatta av honom för att sprida evangeliet, skulle ha varit auktoriteterna. Runt denna privilegierade kärna i Jerusalem kunde man förvänta sig att verksamheten skulle vara organiserad, och förkunnarna ute på fältet skulle självklart relatera sig till denna kärntrupp.

Senare gjordes ansträngningar att skapa just den bilden. Apostlagärningarna, som troligen skrevs en bra bit in på hundratalet (se huvudartiklarna, del 1), presenterar kristendomens start som en guldålder för den kristna apostoliska rörelsen, och framställer Paulus som underordnad och i samförstånd med Jerusalem apostlarna – vilket står i påtaglig motsättning till hur Paulus skildrar det hela i sina brev. Markusevangeliet är först med att presentera en inre cirkel av tolv personer. Dessa skulle ha valts ut av en jordisk Jesus. Men någon sådan grupp finns det inga bevis för i de tidigaste nedteckningarna. Omnämmandet av de "tolv" i första Korintierbrevet 15:5 är allt annat än tydlig, då Paulus separerar Petrus från "de tolv". (En möjlighet är att de varit en administrativ stomme i sekten). I övrigt ger Paulus inte någonstans minsta antydning om några utvalda anhängare till Jesus på jorden.

Ordet "lärjunge (/lärjungar)" förekommer inte en enda gång i de nytestamentliga breven. Benämningen används i evangelierna för att beteckna följeslagare till den predikande Jesus, men i breven nämns inga sådana följeslagare och inte heller några predikningar. Istället finner vi att ordet "apostel", åsyftar någon som är utsänd för att predika, och det används om män som Paulus och Petrus, Barnabas och ytterligare andra namnlösa, vilka omtalas som kallade av Gud och inspirerade av den heliga anden. (Märk väl att så fort "lärjungarna" i evangelierna är utsända av Jesus, så blir de "apostlar": se Matteus 10:1-2.)

I Paulus återkommande diskussionerna om apostlaskap, lyser varje referens till en grupp som personligen känt en jordisk Jesus med sin frånvaro. I Galaterbrevet 2:8 berättar han för oss att Gud gjort Petrus till judarnas apostel, precis som han gjort Paulus till hedningarnas apostel, och gör ingen åtskillnad i kvalitet eller ursprung mellan sitt eget apostlaskap och Petrus. Förutom Matteusevangeliet nämns det ingenstans under de första hundra åren något om att Jesus skulle ha tillsatt Petrus, såsom "klippan" på vilken kyrkan skulle byggas. I passager som 1 Kor 9:1 f eller Gal 1:17 finns inget krav nämnt att en auktoriserad apostel skulle ha koppling till en historisk Jesus (eller att detta skulle vara en fördel). Istället är, enligt Paulus, kännetecknet för en sann apostel att han mottagit en riktig uppenbarelse och en fullmakt från Gud.

För traditionella forskare har 2 Kor 10:12 varit en särskilt hård nöt att knäcka. Vilka är dessa rivaliserande apostlar, (de ska inte blandas ihop med en tidigare uppsättning i 1 Kor, vilka kommer att behandlas nedan) som kommit till Korint efter Paulus och vunnit hans församlings hjärta? De hävdar att de "tillhör Kristus" (10:7). Det gör jag också, säger Paulus, och hävdar sitt apostlaskap genom att deklarerar att han rekommenderats av Herren själv

(vilket betyder Gud). Vi kan vara säkra på att Paulus rivaler inte gjorde gällande att de skulle ha haft personlig kontakt eller förbindelser med Jesus från Nasaret, eftersom Paulus aldrig behandlar ett dylikt hävdande, och om de haft en sådan kontakt hade han givetvis inte avvisat dem. I själva verket visar 11:4-6 vad som ligger till grund för dessa rivalers auktoritetshävdanden, och den grunden är identisk med Paulus egen:

”Ty om någon kommer och förkunnar en annan Jesus än den jag förkunnade, eller om ni får en annan ande än den ni en gång fick eller ett annat evangelium än det ni tog emot, då står ni gladeligen ut med det. Jag menar att jag inte på något vis är underlägsen dessa väldiga apostlar. Även om jag är klen som talare är jag inte klen i min kunskap...”

Här uttalar Paulus att källan till apostolisk inspiration för predikandet om Kristus är mottagandet av en ande från Gud, och några verser senare refererar Paulus, liksom på andra ställen, till sitt eget predikobudskap som "Guds evangelium". Alla brev i Nya Testamentet (exempelvis första Petrusbrevet 1:12) uttrycker samma sak - att det är uppenbarelsen genom Guds ande, som är kraften som startat och vidmakthållit predikarörelsen. Andarna, som dessa olika apostlar mottagit, kunde dock vara så olika att Paulus anklagar sina korintiska rivaler för att ha förkunnat "en annan Jesus", för att ha predikat "ett annat evangelium". Han fortsätter i 11:13 att kalla dessa rivaler "falska apostlar, ohederliga arbetare, som uppträder som Kristi apostlar". Han antyder att de är Satans ombud, vilka "skall få ett slut som svarar mot deras gärningar" (11:15). Men ändå erkänner han motvilligt några verser senare att de, genom någon objektiv norm som korintierna accepterar, "tjänar Kristus" (11:23).

Många har försökt att identifiera dessa rivaler med eller knyta dem till Jerusalemgruppen runt Petrus och Jakob, men det finns också de, som anser att den ursinniga vrede och det kraftiga fördömande som Paulus uttrycker gentemot dem, inte kan vara riktat mot några Jerusalemapostlar. Snarare riktar han sig mot okända missionärer, som saknar anknytning till Jerusalemgruppen, och vars idéer om den gudomliga Sonen, Paulus anser som så oförenliga med hans egna att han förvisar dem till Satans sfär. Om det är samma män som han fördömer och förbannar för att de predikat ett annat evangelium för galaterna (1:6-9) är okänt. Än en gång måste vi fråga oss - hur skulle en sådan situation ha kunnat uppstå inom den kristna apostoliska rörelsen så snart efter dess start? Kan den traditionella bilden verkligen vara korrekt? Faktum är att det är en både bekant och tidlös bild som Paulus lägger fram. Han visar oss en grupp individer, som passionerat och oförsonligt tävlar om proselyter och klöser och river efter en större andel av marknaden. Alla befinner de sig på samma spelplan. De är intoleranta mot avvikande åsikter, för fram rivaliserande personliga hävdanden, attackerar varandras motiv och kvalifikationer och är kapabla att hugga varandra i strupen. Ingen av dem försöker vara en länk till den man som påstås vara deras budskaps medelpunkt. Ingen hänvisar till honom för att hävda sina anspråk.

Denna användning av titeln "apostel" på alla och envar, tillsammans med frånvaron av tidiga bevis för att termen applicerades på en exklusiv grupp som var utvald av Jesus, har lett forskare, som ingen mindre än Rudolf Bultmann, (*Theology of the New Testament, I, sida 37*) till att hävda att föreställningen om en inre krets, som skulle ha omgett Jesus, inte är historiskt korrekt, utan en senare uppfinning. W. Schneemelcher, erkänner (*i New Testament Apocrypha II, 25*) att "härkomsten och föreställningen om apostolatet är ett att de mest invecklade och svåraste problemen i nytestamentlig forskning". Problemet försvinner givetvis då man inser att ingen exklusiv grupp knuten till Jesus framträder i tidiga uppteckningar, eftersom det inte fanns någon Mästare som de kunde varit knutna till.

Apollos av Alexandria

De rivaliserande apostlar vi möter i Paulus brev är namnlösa - alla utom en - Apollos, en apostel från Alexandria, som gäckande skymtar fram i första Korintierbrevet och i Apostlagärningarna. Låt oss se vad vi kan samla ihop om honom, och vilken sorts insikt detta kan ge om den tidiga kristendomens natur.

Vad har Apostlagärningarna att säga om Apollos? Här är nyckelverserna från 18:24-28:

Vers 24: Till Efesos hade det kommit en jude vid namn Apollos. Han stammade från Alexandria och var en bildad man, väl insatt i skrifterna. Vers 25: Han hade fått kunskap om Herrens väg, och han predikade med glöd och undervisade noggrant om Jesus, men han kände bara till Johannes-dopet. Vers 26: Denne man uppträdde nu i synagogan och talade frimodigt. När Priscilla och Aquila hade hört honom tog de sig an honom och gav honom ännu noggrannare kunskap om Guds väg. Vers 27: När han sedan ville fara över till Achaia uppmuntrade bröderna honom och skrev till lärjungarna där att de skulle ta väl emot honom. I Achaia blev han genom Guds nåd till stor hjälp för de troende. Vers 28: ty han vederlade judarna energiskt, och med stöd av skrifterna bevisade han inför allt folket att Jesus är Messias.

Jag stödjer John Knox, J. T. Townsends, Burton Macks, J. C. O'Neills och andras uppfattning, att Apostlagärningarna skrevs ett antal årtionden in på hundratalet. Det finns inte något som vittnar om Apostlagärningarnas existens förrän år 170. Dokumentets författare, som troligen var densamme som redigerade den sista versionen av Lukasevangeliet, har omarbetat traditionerna så att de återspeglar tron på en historisk Jesus. Men han har lämnat avslöjande motsägelser i sin redogörelse. Ernst Haenchen har diskuterat dessa i sin "The Acts of the Apostles: A Commentary" (s.554f).

En tydlig motsägelse finns mellan påståendena i vers 25 och 26. I den första av verserna sägs att Apollos noggrant lärde ut om Jesus, och i nästa sägs att Priscilla och Aquila var tvungna att rätta hans undervisning. Om det var så att Apollos lärde ut noggrant som en kristen apostel, hur kommer det sig att han enbart kände till det s.k. Johannes-dopet? Johannes-dopet var ett renande dop "ett omvändelsedop" (19:4). Josefus (*Antiquities of the Jews*, 18.5.2) berättar för oss att Johannes-dopet var ett rituellt tvättande för att rena kroppen. Vid Paulus dop, som skedde i Jesu namn, överfördes Den Helige Ande till konvertiten. Vissa forskare har ifrågasatt hur Apollos kunde vara en kristen missionär, när han inte kände till det riktiga kristna dopet. Förklaringen måste vara att det inte fanns någon universell rit vid denna tidpunkt, och att det därför var möjligt för en Kristi apostel, att inte känna till Paulus typ av dop, men ha kunskap om en annan sort - den som praktiserades av Johannes.

Vissa forskare (*se Haenchen, op.cit., s.554 and 550 n.10*) har nekat Apollos kristen status överhuvudtaget, och ser honom som en judisk botgörelsepräst likt Johannes, eller, oftare, som en visdomslärare. Han kan, enligt dem, ha varit den som lett Paulus korintiska församling på avvägar, genom att ge dem föreställningen att den troende, genom mottagande av gudomlig visdom, omedelbart kunde nå ett andligt perfekt tillstånd. De som följde Apollos undervisning kallade sig "de starka" och hävdade att de inte måste vänta på eskatologisk utveckling eller en framtida återuppståndelse, utan att de genom dopet redan var återuppståndna. Allt detta gick stick i stäv mot Paulus egna föreställningar, och han strider varmt för sin uppfattning kontra deras genom hela första Korintierbrevet.

Forskning tenderar givetvis att anse att visdomsundervisning som den i Korint (eller på andra platser) är baserad på en historisk Jesus och hans undervisning, eftersom man har en förutfattad mening om att det är på detta vis.

(Se *Helmut Koester, Trajectories Through Early Christianity, s.149f.*) Men vi måste notera att Paulus inte gör några referenser överhuvudtaget till en jordisk Jesus eller till någon förmodad visdomsundervisning, som motståndarna kan antas ha missbrukat, när han går till motattack mot dem, som han menade vilseledde hans korintiska församling! I en tvist gällande hur man ska tolka Jesu ord, så åberopar varken Paulus eller hans motståndare tydligen (då han inte nämner något sådant), Jesu uttalanden.

Denna tystnad i 1 Kor är oförklarlig – om det inte är på det viset att Paulus och hans rivaler inte kände till någon dylik lärare eller undervisning. Koester (*Ancient Christian Gospels, s.60-61*) medger: "Det är påfallande att Paulus aldrig citerar något av dessa uttalanden direkt", och hävdar att Jesu visdomsuttalanden, "måste ha känts till av både Paulus och korintierna" och "måste ha varit grunden (på) vilken korintierna hävdade att de mottagit sin frälsning". Nytestamentlig forskningsdiskussion är full av sådana "måste vara"-antaganden om sådant som saknas och därför väcker förvåning.

Vad vi kan vara tämligen säkra på är att Apostlagärningarna har omarbetat traditionerna om Apollos och lagt in honom i församlingen som en renlärig präst, vilken predikade om en historisk Jesus. Men vad kan Apollos egentligen ha predikat om? Det faktum att han kom från Alexandria i början av det första århundradet gör det högst troligt att han erbjöd en typ av visdomsteologi som härrörde från hellenistisk judendom i hans hemstad dvs. den ström av filosofi som vi finner i skrifter av den judiske platonisten Filon och i dokument kända som "Salomos Vishet". Apollos var troligen en person som lärde ut att uppenbarad kunskap i sig själv kunde skänka frälsning (Koester kallar det en "livgivande visdom"). Hans predikningar kan ha representerat en utveckling, i vilken den andlige Kristus var en konkret gudomlig figur, som ansvarade för denna frälsning, en Kristus som hade växt ut ur alexandriska traditioner om personifierad Visdom (Sophia) intimt förknippad med det grekiska Logos. (Se kapitel 7 till 11 om "Salomos Vishet" i apokryferna i de flesta skrifter i Gamla Testamentet.)

En sådan alexandrinsk utveckling bekräftas av en uppsättning av "hellenistiska synagogeböner" som har blivit bevarade i ett kristet 400-talsdokument känt som de "Apostoliska grundlagarna". Jag kommer längre fram göra en analys av dessa böner (se Supplementärartikel nr. 5). En besläktad utveckling är tydlig i "Salomos Oden", troligen från nordöstra Syrien. (Se Supplementärartikel nr. 4).

Apollos i Korint

Men kan vi lyfta täckmanteln av Apollos och hans predikningar ytterligare genom att lyssna till det Paulus har att säga i 1 Kor? Fastän Paulus är finkänslig i sin hantering av Apollos i kapitlen 1 och 3, så betraktar Paulus tydligt alexandrinen som en rival och förkastar hans läror. Rivaliteten är de facto så uttalad att den korintiska församlingen splittrats; de som följer Paulus och andra som följer Apollos.

Jag [har] nämligen fått höra ... att det förekommer motsättningar bland er ... att ni alla säger: "Jag hör till Paulus", eller "Jag hör till Apollos", eller "Jag hör till Kefas", eller "Jag hör till Kristus". (1 Kor 11-12)

Vi bör först notera att den tredje och fjärde gruppen som nämns här måste betraktas som tveksamma. Hänvisade Paulus till riktiga grupper i Korint som var trogna "Petrus" respektive "Kristus"? (Det finns inga bevis någon annanstans på att Petrus någonsin for till den grekiska staden.) Eller har Paulus lagt till dem som ytterligare förtydliganden av konceptet om trohet till specifika figurer, även om det är svårt att veta exakt vad han menat med detta sista angivande. Wayne Meeks (*First Urban Christians, s.117*), Walter Bauer (*Orthodoxy and Heresy in Earliest Christianity, s.113*), Francis Watson (*Paul, Judaism and the Gentiles, s.81f*) är bara några av många forskare som tvivlat på att Petrus for till Korint och på att något sällskap där skulle ha ställt sig på hans sida. (Paulus diskuterar aldrig en dylik rivalitet mellan honom själv och Petrus och nämner inte några "judaister" så långt västerut.) Således är det troligt att de enda sällskap i den grekiska staden som Paulus verkligen har att göra med var de som ställt sig bakom honom, och de som ställt sig bakom Apollos.

Från denna introduktion rörande tvisten i Korint, kastar sig Paulus direkt in i sitt största föredrag - det som handlar om dårskapen i världslig visdom kontra Guds visdom. Det är dårskap i sig att inte betrakta denna diskussion som direkt relaterad till Paulus dispyt med Apollos! Men låt oss dröja med detta en stund och först fundera på nästa passage, i vilken Paulus direkt refererar till Apollos - den i kapitel 3!

I kapitel tre presenterar Paulus en serie av analogier för att skildra sin roll respektive Apollos roll i Korint, och han försöker hantera rivaliteten dem emellan så diplomatiskt som möjligt. Han vill vinna tillbaka sin korintiska församling utan att attackera Apollos och de som reagerat positivt på honom. Men trots sin subtilitet lyckas han inte gömma sitt ogillande av Apollos lära.

I 3:6 skriver Paulus: "Jag planterade, Apollos vattnade, men Gud gav växten". Den hedersplats Paulus gör anspråk på för egen del i korintiska trädgården (eftersom Apollos kommer efter honom) har en motsvarighet i 3:10-17, om "Guds byggnad". Här har Paulus "lagt en grund" vilken han kungör är "Jesus Kristus" och syftar på sin egen personliga lära om Kristus. Uppå denna har en annan (han använder inga namn här, men Apollos är tydligt antydd) uppfört en byggnad. Och nu låter Paulus sin förbittring skina igenom när han varnar för att denna byggnad, på domens dag, kommer att få genomgå ett eldprov. Paulus benämner korintierna "Guds tempel" och varnar (3:17): "Om någon förstör Guds tempel skall Gud förgöra honom", och han avslutar sedan med att återkomma till temat om den dåraktiga världsliga visdomen kontra Guds visdom. (Den senare predikas av Paulus)

Att Apollos drar det kortaste strået i denna fejd, och att han finns bland dem "av er som tycker sig vara vis" (3:18) och är i fara för gudomlig förintelse, är knappast att betvivla. Se Haenchen, op.cit., s.555-6 för en analys som på ett liknande sätt bedömer Apollos som objektet för Paulus fördömande, som en som predikar "ett utländskt inslag som verkar vara skräp snarare än guld." Haenchen betraktar Apollos som "en missionär ganska oberoende i sitt arbete och sina tankar" och läser Apostlagärningarnas presentation av honom som något som har "inte det minsta stöd i första Korintierbrevet".

Visdom och dårskap

Ändå är jag ganska säker på att Haenchen inte har förstått hela omfattningen av detta "skräp". Det är omöjligt att från 1 Korintierbrevet 3 berätta exakt vad Apollos predikade, men vad kan man få ut av kapitel 1? I verserna 17-31, som följer efter presentationen av tvisten som uppkommit i Korint mellan de två apostlarna, har Paulus fördömt "världens vishet" med all

önskvärd tydlighet. Och även om han verkar ha utvidgat sitt fördömande, så är Apollos, vill jag hävda, måltavlans mittpunkt, som prästen med världslig visdom. Så vad är det som ställs under debatt i kapitel 1? Låt oss citera nyckelverserna:

"17 (Jag var sänd) för att förkunna budskapet, men inte med en vältalares vishet: det skulle göra Kristi kors till tomma ord [eller ogiltiga, förstörda, meningsberövade: det finns många översättningar av detta subtila grekiska ord]. 18 Talet om korset är en dårskap för dem som går förlorade, men för oss som räddas är det en Guds kraft. ... 21 ... beslöt Gud att genom dårskapen i förkunnelsen rädda dem som tror. 22 Judarna begär tecken och grekerna söker vishet, 23 men vi förkunnar en Kristus som blivit korsfäst, en stötesten för judarna och en dårskap för hedningarna, 24 men för de kallade, judar som greker, en Kristus som är Guds kraft och Guds vishet."

I förbifarten kan vi väl fråga oss var Jesus från Nasaret finns i denna "Guds vishet"? Var finns Sonens inkarnation i köttet? Och varför är upphöjandet av en korsfäst kriminell, mänsklig man, till en gudom inte en dårskap också för judar och greker, vilken kräver något slags försvar, några referenser till Jesus, från Paulus sida?

I vers 21 använder Paulus ordet "dårskap" på ett ironiskt sätt på sig själv och sin egen lära. Paulus dårskap är de facto Guds egen visdom, visdomen i Paulus evangeliemeddelande. Men vad är det som är den verkliga vishetsdårskapen kan man fråga sig! Jo, det är läran om korset! "Vi förkunnar en Kristus som blivit korsfäst" Detta är en förolämpning för judar och dårskap för grekerna.

Poängen jag vill få fram är att det inte finns någon implikation att Paulus hänvisar till någon noggrann tolkning av korsfästelsen eller dess betydelse. Paulus presentation av Kristus koncentreras på hävdandet att han blev korsfäst, och det syfte detta fyllde i Guds plan för frälsning. (Och korsfäst, apropå det, av vem? I nästa kapitel, 2:6-8, tillskriver Paulus detta demonandarna i den himmelska sfären: se min Del två-artikel, och Supplementärartikel nr. 3: Vem korsfäste Jesus?)

Denna fundamentala lärosats, att Guds Son skulle ha genomgått ett sådant öde, har både judar och greker funnit anstötlig. Och eftersom Apollos är mitt i måltavlans som en representant för världens dåraktiga visdom, så måste slutsatsen vara att Apollos också förnekar denna lärosats. När allt kommer omkring är det obegripligt att Paulus skulle ha slösat sin tid på ett brev till korintierna – ett brev som syftade till att återställa deras splittrade samfund som ställts inför en rivaliserande förkunnelse- med argument riktade mot människor i allmänhet som inte reagerat positivt på hans evangelium. Nej, de emot vilka han riktar sina anklagelser om dårskap måste inkludera Apollos, vilket visar att det fanns kristna apostlar, som predikade om en Kristus vars korsfästelse de ignorerade eller förkastade, och som ringaktade Paulus presentation av Kristus som en korsfäst gudom. Med andra ord, de hade ingen korsteologi.

I kontexten av en traditionell bild av en historisk Jesus, skulle det vara synnerligen förvånande om en sådan utveckling skulle ha skett bara två årtionden efter Jesus bortgång. Hur kunde någon kristen predikant överge det centrala element som korsfästelsen innebar? I en rörelse som fortfarande befinner sig i spädbarnsåldern och som uppstått ur Jesus från Nasarets död och påstådda återuppståndelse?

Borde inte apostlarna ha haft denna lärosats som grund för sin omvändelse? Och hur kunde de, med sina i så fall historieförfalskande predikningar, få andra kristna som tidigare konverterats av Paulus, att överhuvudtaget lyssna på dem?

Men, givetvis, är situationen en annan. Paulus hävdar; "Kristus [blev] korsfäst", enkelt och tydligt. Det finns inte någon lärosats om den frälsande kraften i denna händelse, inget påstående om dess betydelse hos Paulus, utan endast faktumet självt som ett föremål för religiös tro. Återigen måste man dra slutsatsen att Paulus rivaler inte alls omfattade någon tro på Kristi korsfästelse, eftersom Paulus i så fall skulle ha diskuterat lärosatsen med dem, utan ansåg korset vara en stötesten och en dårskap. Sålunda predikar Paulus motståndare, kristna apostlar och Apollos själv, en Kristus som inte var korsfäst, en som det var oacceptabelt och dåraktigt att tänka något sådant om. Enligt Paulus uppfattning så är dessa predikanter "dem som går förlorade" (1:18), Detta språkbruk använder han (se 2 Kor 10 och 11 samt Gal 1:6f) inte om den breda icke-troende världen, utan om dem som predikar ett annat Jesusbegrepp. Om detta inte var ett tvättäkta förkastande av Kristus korsfästelse så skulle Paulus inte ha använt så nakna termer, utan gjort några omnämmanden av den aspekt av korset eller dess betydelse som de oliktankande förkastade. Han skulle åtminstone ha pekat på historiciteten i korsfästelsen, och angripit dem som inte tolkat händelsen på samma sätt som han. Verbet i vers 17 är lite vagt, men det meddelar Paulus åsikt: Jag har sett faktumet, sanningsenligheten, i korset; det är en del av Guds vishet, medan andra ignorerar det, betecknar det som dårskap eller har förnekat en sådan sak. C. K. Barrett talar om "värderingen" av korset (*First Epistle to the Corinthians*, s.55), men detta är precis vad som fattas. Det finns ingen diskussion om korset. Kristi korsfästelse förnekas helt enkelt.

Konkurrerande Kristusidéer från Skriften

I vilken sorts scenario hör alla dessa observationer bäst hemma? Det verkar inte vara i en miljö där det nyligen inträffat en historisk händelse. Enligt Apostlagärningarna var Apollos en man som var "väl insatt i skrifterna ... och han predikade med glöd" (18:24-25). En sådan beskrivning antyder att han och Paulus (och många andra dessutom) började predika om en Kristus som de hämtat ur de heliga skrifterna. Genom inspiration, tolkade var och en dessa skrifter utifrån sitt eget sinne och utformade en egen bild. De som reagerade positivt på Paulus motståndare i Korint trodde att de nu i jordelivet hade nått ett stadium av perfektion; att de hade undfått den helige Anden och visdomen och redan genomgått återuppståndelsen och kommit in i gudsriket. Deras "vishet" var baserad på uppenbarelser, vidarebefordrade genom den andlige Kristus, och det var den visdomen som i sig själv skänkte frälsning. (Detta är ett koncept besläktat med gnosticism, som blomnade vid en senare tidpunkt.) För dessa korintiska entusiaster betydde föreställningen om en korsfäst Kristus ingenting; de såg det kanske t.o.m. som fränstötande

Paulus, å andra sidan, var en man som inte gjorde några positiva investeringar i nutiden, som inte kunde finna något välbehag i denna värld. I sin tolkning av Skriften, som han påminner korintierna om i 15:3-4, så föredrog han att fokusera på skriftställen som pekade på Kristus lidande på ett kors (i den andliga världen) och dess frälsande kraft över synden och på ett löfte för framtiden, vilket skulle bli förverkligat endast vid tidens ände (15:21-24). Enligt Paulus utsläcktes visserligen synden vid dopet och man steg upp till ett nytt liv i Kristus, men vad beträffar ära och perfektion, så skulle detta komma då världen var omskapad vid Kristi ankomst. Följaktligen var hans meddelande eskatologiskt, och koncentrerade sig exklusivt på att Kristi korsfästes, ett begrepp härlett från skrifterna, och en "vishet" som några av hans rivaler betecknade som dåraktighet.

1 Kor ger en bild av olika tolkningar av Skriften, av individuella erfarenheter och inspiration och av olika typer av personligheter. Den religiösa huvudströmningen i tiden var sökandet efter frälsning genom någon slags gudomlig kommunikation. Den gudomliga kommunikationen tänktes ske genom ett förmedlande väsen omväxlande kallad Sonen,

Logos, Visdom och Kristus (se Del två). Man sökte efter en Frälsare. Judar och de som hade anknytning till judendomen trodde att information om denna Frälsare - som verkade i mytens högre värld, likt alla de andra frälsargudarna under denna tid - var förborgad i de judiska skrifterna - men kryptiskt. Det behövde avkodning.

Och alla grupper och personer avkodade inte på samma sätt, alla kom inte fram till en frälsare som hade genomgått lidande och död. Bland de tidiga kristna nedteckningarna finns fullt av dokument som framlägger en Son utan dessa attribut: Jakobs brev, Didache, Salomos Oden, Hermas herde, samt många apologeter under det andra århundradet. I vissa fall är en dylik Son helt enkelt en uppenbarare. (Q och Tomasevangeliet har också en Jesus som inte lider eller dör, men det är ett annat fall då de återspeglar en påhittad mänsklig grundare av en (ursprungligen) icke-kultisk natur: se Del tre).

De, som likt Paulus var övertygade om att Guds ord kom till dem genom Anden, kungjorde att deras egna tolkningar var korrekta. Deras meddelande utgjorde "Guds vishet". Genom hela det första århundradet fanns apostlar från en mängd centra. De genomkorsade imperiet, och omvände människor till sina evangelier, och bekämpade de avvikande meddelanden deras rivaler förde fram. Korintierna var fria att acceptera den version de ansåg passa bäst. Allt Paulus kan göra var att protestera, peka på sitt eget verk och engagemang och sin övertygelse om att han blivit anbefalld av Gud genom sina visioner. Ingenstans i denna skildring av en konkurrerande apostolisk värld åberopar Paulus eller hans motståndare uppteckningar från den historiske Jesus, eller hänvisar till några bemyndigade kanaler som går tillbaka till Jesus själv. Frånvaron av sådana åberopanden är helt enkelt en omöjlighet om en historisk Jesus existerat.